

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Tema:

Standardi za izobraževanje učiteljev in učiteljic

za zgodnje učenje tujega jezika v Nemčiji (2007)

Avtor: *BIG-Kreis* (Beratungs-, Informations- und Gesprächskreis) München

(Prevod dr. Saša Jazbec)

September, 2009

O inštituciji

Priporočila za izobraževanje učiteljev in učiteljic za zgodnje učenje so koncipirali strokovnjaki inštitucije *BIG-Kreis* (**B**eratungs-, **I**nformations- und **G**esprächskreis) iz Münchna, ki deluje v okviru fundacije LERNEN v Nemčiji. V inštituciji BIG-Kreis so združeni znanstveniki, ljudje iz ministrstva, sodelavci na inštitutih ter strokovnjaki iz prakse, katerih skupni cilj je uspešni razvoj zgodnjega učenja tujega jezika. Med njimi so znani in priznani nemški strokovnjaki z različnih področij, ki zadevajo zgodnje učenje tujega jezika: prof. dr. Ulrich Bliesener, Otfried Börner, prof. Dr. Heiner Böttger, Ingrid-Barbara Hoffmann, dr. Adelheid Kierepka, prof. dr. Michael Legutke, prof. dr. Norbert Schlüter.

Načela

Moto inštitucije je *Think BIG* in njena vodilna načela so:

1) Pouk tujega jezika sodi k temeljni izobrazbi

Od 90-ih let naprej se pouk tujega jezika v vseh zveznih deželah v Nemčiji začne že v osnovni šoli, kar v nemškem kontekstu pomeni v času od 1.-4. razreda.¹ Kljub temu, da načeloma velja prepričanje, da je pouk tujih jezikov uspešen in ustrezen, pa obstajajo velike razlike v zastavljenih okvirih dela učenja tujega jezika na tej stopnji (v nadaljevanju zgodnje učenje tujih jezikov). Zaradi tega se je organizacija BIG-Kreis odločila, da bo oblikovala standarde, ki bodo omogočali bolj zanesljivo, primerljivo in kakovostno delo, in določila minimalne standarde za pouk tujega jezika v nemški osnovni šoli.

2) Z učenjem tujega jezika je treba začeti čim bolj zgodaj

V osnovni šoli so razvojno in učno-psihološko gledano zelo ugodna izhodišča za učenje tujih jezikov. Zgodnji začetek omogoča kontinuirano nadgradnjo jezikovnih znanj na vseh

¹¹ Ker osnovna šola v Nemčiji traja 4 leta, bo v nadaljevanju uporabljen pojem zgodnje učenje. Zgodnje učenje tujega jezika v Sloveniji je vsebinsko gledano primerljivo z učenjem tujega jezika v osnovni šoli v Nemčiji, v nadaljevanju bosta dosledno uporabljena izraza osnovna šola in zgodnje učenje tujega jezika.

stopnjah, in sicer od zgodnje mladosti do obdobja odraslosti, v poklicnem življenju, in je dobra vzpodbuda za učenje drugih jezikov.

3) Cilj je večjezičnost

Večjezičnost je v nemški družbi normalen pojav. Vsi otroci se v šoli učijo nek tuji jezik, a večinoma znajo poleg tega še enega ali več ne-nemških jezikov. V Nemčiji so si tako zadali cilj, da se morajo vsi učenci učiti različne jezike, in sicer na različnih zahtevnostnih stopnjah, saj bodo mladi le tako imeli možnost, da uresničijo svoje poklicne in privatne cilje v skupni Evropi.

4) Pouk tujega jezika mora biti profesionalen

Pouk tujega jezika mora biti visoko kakovosten. To je možno doseči le z ustreznim izobraževanjem učiteljev. Ti morajo obvladati tuji jezik ter didaktiko in metodiko učenja tujih jezikov, ki je v skladu z načeli evropskega referenčnega okvira, kar pomeni, da mora biti osredinjena na prakso, komunikativna in avtentična.

I.	Predgovor	5
II.	Izobraževanje učiteljev in učiteljic tujega jezika	6
III.	Spopolnjevanje učiteljev in učiteljic tujega jezika.....	11
IV.	Kvalifikacije učiteljev in učiteljic tujega jezika.....	15

I. Predgovor

Organizacija BIG-Kreis že vrsto let objavlja publikacije, v katerih so obravnavana temeljna vprašanja in standardi pouka tujega jezika v osnovni šoli v Nemčiji – v nadaljevanju in učiteljic zgodnjega pouka tujega jezika. V vseh objavah se pojavlja tudi tema izobraževanje učiteljev. Ker gre za pomembno temo, so se strokovnjaki odločili, da se bodo v to temo natančneje poglobili, in sicer v okviru samostojne publikacije.

Standardi za izobraževanje učiteljev in učiteljic za zgodnje učenje tujega jezika, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju, so namenjeni študentom in študentkam, učiteljem in učiteljicam, praktikantom in praktikantkam ter piscem učnih načrtov na fakultetah. Hkrati so lahko pomembna orientacija za odgovorne za izobraževanje na ministrstvih. V njih so opredeljene strokovne zahteve, ki so ključne predvsem za načrtovanje izobraževanja učiteljev in učiteljic v prihodnosti, v času prestrukturiranja in strukturiranja novih univerzitetnih študijskih programov. Standardi poskušajo vplivati tudi na večjo koherenco med posameznimi fazami (dodiplomski, podiplomski študij, spopolnjevanje) v izobraževanju učiteljev in učiteljic ter zagotoviti trajno kontinuiteto vsebin in ciljev.

Standardi so pomembno vodilo tudi za študente in študentke, ki lahko na njihovi osnovi razvijajo kompetence, s katerimi so usposobljeni za ciljno usmerjen, avtentičen in vsebinsko orientiran pouk tujega jezika. Pri takšnem pouku učenci in učenke pridobijo jezikovno znanje in védenje, razvijajo medkulturne kompetence in pozitivni odnos do učenja jezikov.

Cilj standardov je, da učiteljem in učiteljicam tujega jezika nudijo orientacijo in jih trajno podpirajo pri procesu poučevanja tujega jezika. Zato je pomembno, da učitelji in učiteljice v času izobraževanja in spopolnjevanja pridobijo izkušnje in znanja, ki bodo tesno povezana z njihovim bodočim delom, metodami in cilji.

Kakšno kvalifikacijo potrebujejo učitelji in učiteljice za zgodnje učenje tujega jezika, bo predstavljeno v zadnjem delu tega prispevka. Pred tem bodo predstavljene vsebinske zahteve, ki so značilne za različne faze izobraževanja z namenom, da bi bila učiteljeva ali učiteljčina subjektivna teorija učenja in poučevanja bolj sinhrona in koherentna.

Ta publikacija bi naj pripomogla k temu, da bodo vsi učenci in učenke, brez izjem, dosegali minimalne standarde jezikovne kompetence v tujem jeziku, le-ti pa ne bodo omejeni zgolj na poznavanje besedišča ali slovničnih struktur. To je za zgodnje učenje še toliko bolj pomembno, saj se v tem obdobju ustvarjajo temelji za kontinuiran razvoj komunikativne in interkulture kompetence ter večjezičnosti.

II. Izobraževanje učiteljev in učiteljic tujega jezika

Načela

Celostno in procesno osredinjeno izobraževanje učiteljev in učiteljic

Izobraževanje učiteljev in učiteljic podpira bodoče učitelje in učiteljice pri razvijanju ustreznih poklicnih zmožnosti. Izobraževanje je pravzaprav proces oblikovanja lastne identitete, v katerem se ustrezne perspektive projicirajo na poučevanja in učenje tujega jezika. Pri tem gre za kontinuiran razvoj znanja, kompetenc in ravnanja:

- *Področje znanj* obsega med drugim znanje o lastni izkušnji učenja, o poklicu, poznavanje strokovne literature s področja poučevanja in učenja tujih jezikov, znanje o socialnem kontekstu razreda, inštituciji šole ter učencih in učenkah ter znanje o relevantnih vidikih predmeta.
- *Področje kompetenc* obsega med drugim ustrezno jezikovno kompetenco v tujem jeziku, zmožnost diagnosticiranja jezikovnega razvoja ter zmožnost ustvarjanja otrokom primerne učnega procesa ter vzpodbudnega učnega okolja.
- *K ravnanjem* sodijo med drugim odprtost do heterogenosti in večjezičnosti, pripravljenost soočiti se z novim in nepričakovanim, pripravljenost za angažma ter sposobnost zavzemanja kritične distance do dela.

Refleksivno izkustveno učenje

Bodoči učitelji in učiteljice si pridobijo različen vpogled v raziskovalne in konstruktivne pristope tako pri procesih učenja in poučevanja, ki potekajo v razredu, kot tudi pri strokovnih vsebinah ter procesih učenja in poučevanja v svojem izobraževalnem procesu. Pri tem jim

pomagajo primerne raziskovalne metode in instrumenti, kot so na primer akcijski raziskovalni pristopi, reflektivni dnevniki in različni portfoliji. Če je le možno, je priporočljivo, da si študentje in študentke v času študija pridobijo izkušnje z učenjem nekega novega tujega jezika.

Raziskovalno in odkrivajoče učenje

Bodoči učitelji in učiteljice se izobražujejo tako, da se bodo znali fleksibilno odzvati na določene, za vsak razred specifične pogoje učenja in poučevanja. Pripravljajo raziskovalne procese, ki so jezikovno specifični in strokovno didaktični, v katerih sodelujejo kolegi in strokovnjaki. Pomemben del izobraževanja je tudi vzpodbujanje in podpiranje sposobnosti študentov in študentk za eksperimentiranje, saj se pri tem usposobijo za inovativno organizacijo strokovno specifičnih učnih procesov.

Učenje po modelu

Študijsko učno okolje naj bo organizirano tako, da bodo strukture podobne in primerljive s tistimi v bodočem v šolskem učnem okolju. S tem bodo presežene situacije, ko so se študentke in študenti ukvarjali predvsem s teoretskimi koncepti, v katerih niso pridobili nobenih izkušenj in jih tudi niso znali jasno povezati s poukom. Študentje in študentke v času študija preizkusijo in prediskutirajo projektno in procesno orientiran pouk, samostojni pouk ter sodelovanje in timsko delo pri pouku.

Sodelovanje pri profesionalni izmenjavi

Profesionalni razvoj učitelja in učiteljice je vseživljenjski proces. Nujna in vzpodbudna oblika interakcije za učitelja ali učiteljico so pogovori in izmenjava izkušenj. Izobraževanje učiteljev in učiteljic zato dosledno zahteva profesionalno izmenjavo, ki presega meje posamezne izobraževalne inštitucije. Študentke in študenti so tako deležni rednih vzpodbud k udeležbi na raznih prireditvah in forumih v zvezi z izmenjavami. Pri tem gre na primer za regionalne, nacionalne ter mednarodne konference, partnerstva, profesionalne mreže s svojimi publikacijami ter druge oblike komunikacije.

Sodelovanje inštitucij

Sicer različne inštitucije za izobraževanje in spopolnjevanje učiteljev in učiteljic imajo skupni interes, ki je osredinjen na strokovno didaktična in pedagoška vprašanja, in skupno odgovornost do učiteljev, učiteljic in učencev, učenk. Ta skupni interes, skupna odgovornost ter pričakovani rezultati zahtevajo delo in razvoj učne kulture, ki bo presegla institucionalne meje in tako povečala povezanost med njimi.

1. Komponente izobraževanja

Specialna didaktika

V izobraževanju bodočega učitelja ali učiteljice je največja pozornost posvečena razredu, v katerem poteka pouk tujega jezika, saj je to prostor, v katerem bo učitelj ali učiteljica deloval. Kompleksne razmere v praksi tako neposredno določajo težišča izobraževanja in težo določenim delom izobraževanja.

Osnova dela so tako strokovno specifična vprašanja učenja in poučevanja ciljnega jezika. Ta se med drugim nanašajo na:

- izbor vsebin in besedil,
- analizo in pripravo primernih nalog in vaj,
- vprašanja diagnosticiranja,
- ugotavljanje aktualnega stanja znanja ter ustrezne vzpodbude za naprej,
- insceniranje dogodkov,
- raziskovanje in soočanje s tujim,
- medije pri pouku,
- kreativne igre z jezikom.

Sorodne znanosti

Izhajajoč iz dejanskega stanja pri pouku tujega jezika je v izobraževanje učiteljev in učiteljic potrebno vključiti še določene druge stroke – ustrezni delež pedagoških, psiholoških ter socioloških strok ter njihove strokovne literature – ki temeljno izobraževanje podpirajo in diferencirajo. Glede na bodoče poklicno polje učiteljev in učiteljic je potrebno premišljeno in

ciljno izbrati vsebine in teme tudi s področij usvajanja tujega jezika, lingvistike ter literarnih in kulturnih ved.

Jezikovna kompetenca

Iz razreda, kjer se izvaja pouk tujega jezika, prihajajo zahteve po vsebinah in deležih izobraževanja v tujem jeziku. Posebna pozornost je posvečena zlasti razvoju in vzpodbujanju zmožnosti študentk in študentov, da se znajo odzvati jezikovno spontano in fleksibilno. Zaradi tega je potrebno, da bodoči učitelji in učiteljice razvijejo jezikovno kompetenco v tujem jeziku na nivoju C1 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru (SEJO).

2. Koherenca izobraževanja

Vsi deli izobraževanja so načeloma osredinjeni na poklicno polje delovanja učitelja ali učiteljice zgodnjega učenja tujega jezika in v njih je harmonizirano razmerje med teorijo in prakso. Celotno izobraževanje je usmerjeno v razvoj kompetenc. V vsakem delu izobraževanja so premišljeno izbrane specifične teme in vsebine, ki vzpodbujajo razvoj delnih kompetenc in se smiselno dopolnjujejo z drugimi deli izobraževanja.

Šolsko-praktične študije

Posebno koherentno funkcijo v izobraževanju imajo t.i. šolsko-praktične študije, ki so sestavljene iz opazovalne prakse ter strokovne prakse. Izkušnje, ki jih študentje in študentke pridobijo pri obeh praksah, so izvedene po vnaprej določenem sistemu za delo pred, med in po praksi in kot take krepijo raziskovalne pristope študentov in študentk ter njihovo zmožnost refleksije tako lastne biografije učenja in poučevanja kot poklicnega polja. V kontekstu teh izkušenj se študentke in študenti seznani s strokovno literaturo in raziskavami.

Praksa v tujini

Praksa v tujini je pomembno dopolnilo šolsko-praktičnih študij in bi morala nujno postati obvezni del izobraževanja bodočih učiteljic in učiteljev tujega jezika. Zelo zaželeno je študijska izmenjava za en semester, v katero je vključen tudi praktikum. Priporočeno je pridobivanje izkušenj s poučevanjem v prostem času. Vse to namreč ugodno vpliva tako na

razvoj posameznikove komunikativne kompetence v tujem jeziku kot njegove medkulturne kompetence.

Portfolijo kot sestavni del izobraževanja

Portfolijo, ki je del izobraževanja bodočih učiteljev in učiteljic, ne dokumentira samo učni proces, temveč se pri izdelavi portfolija posameznik sooči s ključnimi točkami poučevanja in učenja tujih jezikov. Tak portfolijo je hkrati prispevek študentk in študentov h koherentnosti študija in predstavlja osnovo za kasnejši pomembni del poučevanja tujega jezika – portfolijo učitelja ali učiteljice.

Jezikovna kompetenca

Aktivnosti na fakulteti odločilno pripomorejo k temu, da študentke in študenti pridobijo ustrezne kompetence za poučevanje tujega jezika. Že sam študij, ki poteka večinoma v tujem jeziku, študentke in študente pripravlja na pouk v ciljnem jeziku. Študentke in študenti pridobijo strategije učenje, s katerimi kasneje samostojno razvijajo svoje kompetence tudi na tistih področjih, ki niso nujno vezana na določeno institucijo. Vsak učitelj ali učiteljica tujega jezika, in sicer ne glede na starost ali stopnjo poučevanja, mora skrbeti za vseživljenjski razvoj in nadgrajevanje svojih kompetenc v tujem jeziku.

Večjezičnost

Prvi tuji jezik v osnovni šoli predstavlja za učenke in učence vrata v svet drugih jezikov in jih pripravlja na sobivanje v večjezičnih družbah v Evropi. V luči vzpodbujanja in izkušnje večjezičnosti si je potrebno razlagati tudi priporočilo, da se študentke in študenti učijo v času študija še nek nadaljnji tuji jezik.

3. Oblike učenja in poučevanja

Oblike učenja in poučevanja v času študija morajo biti v skladu z načeli izobraževanja odraslih, hkrati pa jih morajo študentke in študenti doživeti kot modele za nove načine učenja in poučevanja. Na tak način bo presežen prepad med didaktiko v času izobraževanja in bodočim poučevanjem na šoli. Poleg oblik klasičnega posredovanja znanja pri predavanjih in seminarjih z referati je potrebno uvesti tudi inovativne oblike dela, na primer

kooperativno, projektno delo... Poseben položaj v izobraževanju pa imajo tiste oblike dela, ki vzpodbujajo refleksivno delo, pridobivanje praktično-strokovnih spretnosti, ko so na primer predstavitve, vodenje diskusij, micro teaching, simualcije idr.

4. Prehodi in povezovanje

Prehod na drugo stopnjo izobraževanja (magistrski študij) je odvisen od izkušenj, pridobljenih kompetenc in izobraževanja učiteljev in učiteljic na dodiplomski stopnji. Druga faza mora biti s prvo sistematično povezana. Študentke in študenti tako v novih okoliščinah nadalje razvijajo in poglobljajo že pridobljene izkušnje in znanja ter kompetence. Povezovanje in nadgrajevanje prve stopnje študija (dodiplomski študij) je pomembno zato, da študentke in študenti študija ne doživijo kot fragmentarnega. Tudi na drugi stopnji izobraževanja je koherenca vsebin in tem pri različnih predmetih zelo pomembno načelo. Le tak način razvijanja kompetenc je kontinuiran in produktivni proces, ki je hkrati osnova za vseživljenjsko izobraževanje.

III. Spopolnjevanje učiteljev in učiteljic tujega jezika

1. Izhodišča

Tudi če je uvajanje zgodnjega pouka tujega jezika že nekaj časa sistematično urejeno, kot je to praksa v Nemčiji, je potrebno nadalje intenzivno skrbeti za spopolnjevanje učiteljev in učiteljic, kajti le tako so lahko pokrite potrebe po ustreznih poklicnih profilih.

Pravzaprav bo preteklo še veliko časa do takrat, ko bodo v Nemčiji zgodnje učenje tujega jezika izvajali izključno ustrezno izobraženi učitelji in učiteljice.

V tem prehodnem času se zato v Nemčiji za zgodnje učenje ne izobražujejo le razredni učitelji in učiteljice, temveč tudi učitelji in učiteljice tujega jezika. Kljub temu, da so njihova strokovna – jezikovna znanja ustrezna, pa se morajo dodatno usposablјati in spoznati posebne pogoje in metode dela na zgodnejši stopnji izobraževanja otrok.

2. Ukrepi

Spopolnjevanje učiteljev in učiteljic zgodnjega učenja tujega jezika je preizkušeno področje in obstajajo različni, uveljavljani načini in metode. Kljub temu je spopolnjevanje celo v vsaki nemški zvezi deželi organizirano drugače, odvisno pač od organizacijskih in finančnih možnosti. Posamezni koncepti spopolnjevanja so običajno kombinacija različnih oblik, na primer kombinacija večjih centralnih informativnih prireditev in šolskih delavnic, izmenjav itd. Posebna oblika je t.i. blended learning v kombinaciji z e-učenjem ter klasičnim delom v prisotnosti slušateljev.

Minimum spopolnjevanja so večdnevni strnjeni seminarji v času, ko ni pouka; bolj učinkoviti pa so seminarji, ki trajajo pol leta ali celo leto in zajemajo tudi pripravo na pouk in spremljavo pouka.

3. Standardi

Standardi za izobraževanje učiteljev in učiteljic in za spopolnjevanje učiteljev in učiteljic so v principu isti. Za vse so neobhodne naslednje kompetence:

- jezikovna kompetenca,
- strokovne in specialno-didaktične kompetence,
- metodične kompetence ter
- pedagoške kompetence za delo z mlajšimi otroki.

Jezikovna kompetenca

Za izvajanje pouka tujega jezika in v tujem jeziku mora učitelj ali učiteljica obvladati jezik na nivoju, ki se približuje nivoju C1 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru.

Specialno-didaktične osnove

Zelo pomembna so znanja s področja didaktike zgodnjega učenja tujega jezika.

Sestavni del spopolnjevanja morajo biti naslednja vprašanja:

Kako poteka usvajanje jezika v otroštvu?

Kako potekata in v čem sta si podobna usvajanje maternega in tujega jezika?

Kakšen pomen imajo pri tem jezikovna/izrazna sredstva?

Kakšne načini progresij pri usvajanju tujega jezika obstajajo?

Metodika

Metodično gledano mora učitelj in učiteljica poznati širok spekter metodičnih postopkov.

Med njimi so zelo pomembne metode motiviranja in aktiviranja učenk in učencev v skladu z načrtovanim učnim procesom, poznavanje različnih besedil in medijev, poznavanje narativnega pristopa ter vključevanje aktivnosti in projektov v pouk.

Bilingvalni pouk/Content and Integrated Language Learning (CLIL)

Če pouk tujega jezika vsebuje tudi elemente CLILa, potem mora biti učitelj ali učiteljica poleg razvite jezikovne kompetence v tujem jeziku in pridobljenih pedagoško-psiholoških znanj do določene mere usposobljen tudi za strokovno področje, ki ga poučuje, na primer za teme s področja spoznavanja narave, umetnosti, glasbe, matematike ali športa.

Pedagogika pri zgodnjem učenju tujega jezika

Pedagoško-psihološke kompetence za delo z mlajšimi otroki so v času študija pridobili učitelji in učiteljice razrednega pouka, to pa ne velja za predmetne učitelje in učiteljice. Ti se morajo seznaniti s heterogenostjo razredov na razredni stopnji, z načinom vedenja in ravnanja 6 do 10-letnih otrok ter njihovimi razvojno-psihološkimi možnostmi, mejami te starostne skupine, ter s tipičnimi značilnostmi in rituali pouka na razredni stopnji.

4. Ciljna skupina

Spopolnjevanje za učitelje in učiteljice zgodnjega učenja v Nemčiji je v prvi vrsti namenjeno tistim učiteljem in učiteljicam razrednega pouka, ki morajo običajno iz praktično-organizacijskih razlogov izvajati zgodnje učenje tujega jezika v svojem razredu. Specifika, ki jo je potrebno pri spopolnjevanju upoštevati, je ta, da gre v tem primeru za učitelje in učiteljice z večletno prakso poučevanja. Običajno takšni slušatelji in slušateljice pričakujejo, da bodo v

doglednem času in ekonomsko ugodnih okoliščinah čim prej pridobili ustrezne in potrebne kompetence. Pri tej specifični ciljni skupini in v skladu z njihovimi pričakovanji je potrebno še posebej premišljeno uskladiti razmerje med teorijo in prakso: teoretsko podprta praksa in praktično podprta teorija. Refleksivna praksa je pri medsebojnih hospitacijah vedno možna in učinkovita.

5. Predavatelji in predavateljice

Predavatelji in predavateljice, ki izvajajo spopolnjevanje, morajo biti jezikovni in didaktični vzor. Poznati pa morajo tudi načela izobraževanja odraslih.

Sodelovanje različnih institucij, ki se sicer ukvarjajo z izobraževanjem učiteljev in učiteljic, pri spopolnjevanju tako ustvarja sinergije in presega običajne institucionalne meje. Če zaradi potreb na trgu spopolnjevanje prevzamejo multiplikatorji, potem je potrebno njihovo delo in učinkovitost kritično spremljati.

6. Trajnost/stabilnost

Spopolnjevanje učiteljev in učiteljic za zgodnje učenje tujega jezika mora biti trajno in obvezno. Učitelji in učiteljice spopolnjevanje potrebujejo, sicer lahko njihovo delo postane preveč poljubno. Za spopolnjevanje učiteljev in učiteljic je potrebno predvideti čas in denar.

Zaključek

Potem, ko bodo v Nemčiji pokrite aktualne potrebe po učiteljih in učiteljicah za zgodnje učenje tujega jezika, je potrebno urediti še kontinuirano in redno spopolnjevanje učiteljev in učiteljic za izvajanje novega predmeta na nižji stopnji osnovne šole – za tuji jezik. Ta naj vključuje:

- Seznanjanje z izsledki empiričnih študij (na primer v Nemčiji KESS, Evening, DESI) in njihova aplikacija ter upoštevanje pri praktičnem delu.
- Razvijanje in preizkušanje novih didaktičnih pristopov.

- Administrativno primerno urejeno izvajanje nalog, na primer preverjanje in ocenjevanje.

Zlasti pomembno pa je, da strokovno spopolnjevanje poteka v skladu z individualnimi poklicnimi potrebami učiteljev in učiteljic, poklicnimi potrebami šol ter razvojem šolske politike.

IV. Kvalifikacije učiteljev in učiteljic tujega jezika

1. Uvod

Standardi za zgodnje učenje tujega jezika, ki jih priporoča inštitucija Big-Kreis, so pomembni in zanimivi zato, ker je pouk, ki poteka na njihovi osnovi, aktualen, v skladu s smernicami evropske jezikovne politike ter kompetenčno usmerjen. Kako morajo biti torej kvalificirani učitelji in učiteljice, ki bodo pri svojem pouku te zahteve uresničevali? Predpostavka kakovostnega dela je zagotovo kontinuirano izobraževanje in pridobivanje kvalifikacij učiteljev in učiteljic tako na dodiplomski, podiplomski stopnji kot v času njihovega delovanja v praksi.

Za izvajanje zgodnjega učenja tujega jezika, ki je v skladu z izobraževalnimi standardi in ki je kompetenčno usmerjeno, mora učitelj ali učiteljica pridobiti jezikovne, pedagoške, specialno-didaktične in metodične kompetence. Te seveda ne pomenijo le praktično tehnično izvajanje in prakticiranje strokovnega znanja, temveč vključujejo tudi odnos učitelja ali učiteljice do predmeta ter do ciljne dežele. Če učitelju ali učiteljici uspe, da motivira učenke in učence za sodelovanje pri zahtevnih nalogah, je zagotovljeno učenje v prijetnem vzdušju in pripravljenost za učenje, hkrati se večja trud, ki so ga udeleženci učnega procesa pripravljeni vložiti v delo.

Ključ do uspešnega pouka predstavljata: strokovna kvalificiranost in pozitivni odnos do predmeta ter učenk in učencev.

2. Jezikovne kompetence

Prepričljivo znanje tujega jezika omogoča učitelju ali učiteljici, da učenke in učence vodi in usmerja v komuniciranje v tujem jeziku, in sicer tudi v takšno komunikacijo, ki presega meje pouka v razredu. Hkrati pa mu dobro znanje omogoča tudi, da se v okviru pouka ustrezno odzove na dražljaje učenk in učencev.

Učiteljice in učitelji znajo:

- organizirati pouk v tujem jeziku in poučevati v skladu z aktualnimi okoliščinami.
- uporabiti tuji jezik pri nejezikovnih predmetih in medpredmetnih povezavah ter projektih, v katere so vključeni različnih predmeti.
- organizirati proces učenja tujega jezika tako, da učenke in učenci konstantno nadgrajujejo, širijo in poglobljajo svoje znanje.
- vzpodbujati večjezičnost.

3. Pedagoške kompetence

Zgodnji pouk tujega jezika je vedno vpet v ustrezno pedagogiko in didaktiko za učenke in učence v tej starosti.

Učitelji in učiteljice zato organizirajo in izvajajo zgodnje učenje tujega jezika tako,

- da so učenke in učenci motivirani za delo in učenje.
- da upoštevajo tako psihosocialni kontekst učenk in učencev kot njihova znanja in védenja.
- upoštevajo in se pri pouku osredinjajo na tista vprašanja in teme, ki so v skladu s starostjo učenk in učencev.
- ciljno in v skladu z okoliščinami izbirajo metode in gradiva.
- je zagotovljeno kontinuirano pridobivanje in nadgrajevanje znanja tujega jezika.

4. Specialno-didaktične kompetence

Učitelji in učiteljice:

- vedo, kako poteka proces pridobivanja maternega jezika in proces pridobivanja in/ali učenja tujega jezika.
- poznajo koncept zgodnjega učenja tujega jezika, integrativni pristop, standarde ter prednost, ki jo je v tem obdobju treba dajati govorjenju in razumevanju pred pisanjem in branjem.
- se zavedajo, kakšen pomen ima tuji jezik za proces jezikovnega ozaveščanja.
- vedo, da z učenjem vsakega tujega jezika vstopamo v svet večjezičnosti.

5. Metodичne kompetence

Zgodnji pouk tujega jezika je ciljno, a tudi spontano ravnanje v tujem jeziku, ki poteka v avtentičnih, za učenke in učence pomembnih in produktivnih situacijah. Učitelji in učiteljice morajo zato razpolagati s specialno-didaktičnimi in metodičnimi kompetencami.

Učitelji in učiteljice uporabljajo avtentični jezik, upoštevajo prednost receptivnih pred produktivnimi zmožnostmi pri zgodnjem učenju, izbirajo vsebine, ki so v skladu z zmožnostmi in interesi mlajših učenk in učencev. Kontinuirano širjenje in nadgrajevanje jezikovnih kompetenc v tujem jeziku pa je pri zgodnjem učenju možno le, če je pri pouku zagotovljeno:

- sistematično urjenje in utrjevanje,
- spiralno nadgrajevanje že usvojenega znanja in kompetenc,
- ponavljanje ter poglobljanje že usvojenega znanja tujega jezika.

Učitelji in učiteljice omogočajo razumevanje in usvajanje tujega jezika z uporabo mimike in gestike ter s pomočjo situaciji ustreznih in primernih učnih materialov in medijev.

Učitelji in učiteljice poznajo strategije in metode za uspešno notranjo diferenciacijo dela pri pouku: znajo ugotoviti in upoštevati že pridobljene in razvite spretnosti in zmožnosti tako uspešnih kot manj uspešnih učenk in učencev, in sicer tako, da se vsi učijo in razvijajo v skladu s svojo uspešnostjo in zmožnostmi.

Učitelji in učiteljice

- pri pouku posredujejo učenkam in učencem osnovne tehnike dela in strategije učenja.
- pomagajo učenkam in učencem, da razvijejo in nadgrajujejo metodične kompetence.
- poznajo, obvladajo in v pouk vključujejo moderno tehnologijo ter tako prispevajo k razvoju medijskih kompetenc mlade generacije.

6. Diagnostika in ustrezno spodbujanje

Za poučevanje tujega jezika ter vzpodbujanje učenk in učencev k učenju tujega jezika, pri katerem vsi dosežejo minimalne standarde, morajo biti učitelji in učiteljice visoko kvalificirani.

Učitelji in učiteljice

- znajo ugotoviti in oceniti že usvojeno znanje in kompetence učenk in učencev.
- zaznajo in ustrezno cenijo dosežke in učni uspeh učenk in učencev.
- upoštevajo svoja opažanja in ugotovitve pri pouku in ukrepajo ter vzpodbujajo učenke in učencev na individualni ravni.
- znajo na primeren in ustrezen način staršem posredovati informacije o rezultatih učenja in dela učenk in učencev.

Učiteljeva ali učiteljičina jezikovna in strokovna kompetentnost sta tisti, ki zagotavljata ustrezno – v skladu z načeli usvajanja zgodnjega učenja tujega jezika – odzivanje in obravnavanje jezikovnih napak in spodrslijajev.

Učitelji in učiteljice morajo upoštevati cilje za zgodnjega učenja tujega jezika, hkrati pa morajo upoštevati tudi to, da je zgodnje učenje tujega jezika proces. Le tako lahko namreč najbolje ocenijo in vzpodbujajo učni napredek vsakega posameznega učenca in učenke.

Učitelji in učiteljice evalvirajo svoj pouk ter pomagajo in podpirajo pri evalvaciji in samoevalvaciji rezultatov učenja tujega jezika tudi učenkam in učencem. Učitelji in učiteljice vedo, da je portfolio pomemben orientacijski dokument za učenje tujega jezika, seznanjeni

so z njegovo pedagoško pomembnostjo in ga znajo vpeti v proces učenja tujega jezika ter ga v skladu z okoliščinami obravnavati tudi pri pouku.

7. Medkulturene kompetence

Učitelji in učiteljice so Evropejke in Evropejci in ena izmed njihovih pomembnih nalog je, da na tolerantni način posredujejo znanje in vedenje ter strategije reševanja konfliktov.

Učitelji in učiteljice morajo:

- sami doživeti in izkusiti tuji jezik v avtentičnih situacijah, pri izmenjavah...
- dobro poznati kulturo, politiko ter zgodovino dežele, katere jezik poučujejo, saj lahko le tako kompetentno posredujejo in primerjajo kulturno-specifične navade in običaje, tradicijo in odnose ciljnega in izhodiščnega jezika.

Poleg tega morajo še

- vedeti, da je tuji jezik, ki ga govorijo in poučujejo, le eden jezik izmed mnogih.
- (ne glede na to, kateri tuji jezik poučujejo) poznati posebno vlogo angleščine kot ciljnega in sporazumevalnega jezika.